

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Факультет ветеринарної медицини
« 01 » червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАГАЛЬНА І СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ»**

Галузь знань: : 21 «Ветеринарія»

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»

Освітньо-професійна програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Марія КУЛІДА

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Вадим КЛИМЧУК

Київ – 2026 р.

Вступ

Мета практики – засвоєння основ хірургічної патології з конкретним уявленням про причини, етіологію, патогенез, діагностику захворювань та навчитися практично застосовувати комплексний підхід в проведенні лікування хірургічно хворих тварин.

Завдання практики – навчити студентів поєднувати на практиці знання та уміння з загально-біологічних дисциплін безпосередньо з клінічними; засвоїти основи хірургічної патології; аналізувати і розуміти причини, патогенез хірургічної патології, знати принципи лікування та проводити профілактику хірургічних захворювань тварин.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності

СК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

СК 9. Здатність проводити акушерсько-гінекологічні та хірургічні заходи і операції.

СК12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

СК13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН 4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.

ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.

ПРН 20. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

Компетентності Першого дня:

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

4. Сприяти та контролювати збереження здоров'я та безпеки себе, пацієнтів, власників тварин, колег та навколишнього середовища під час здійснення професійної діяльності; демонструвати знання про принципи забезпечення якості; застосовувати принципи управління ризиками на практиці.

9. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

10. Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

18. Проводити повне клінічне обстеження та демонструвати особисту здатність до прийняття самостійних клінічних рішень.

19. Розробляти відповідні плани лікування пацієнтів та проводити лікування в інтересах кожної тварини під опікою, використовуючи доступні ресурси, а також надавати відповідні власні міркування щодо охорони здоров'я тварини та людини та навколишнього середовища.

20. Надавати невідкладну і першу медичну допомогу тваринам поширених видів. Розставляти пріоритети та розподіляти ресурси відповідно до кожної конкретної ситуації.

24. Використовувати базове діагностичне обладнання та ефективно проводити обстеження тварин відповідно до конкретного випадку, згідно з належною практикою охорони здоров'я та біобезпеки і чинними нормативними документами. Розуміти внесок цифрових інструментів та штучного інтелекту у теорію і практику ветеринарної медицини.

25. Розпізнавати ознаки можливих захворювань тварин, що підлягають повідомленню до відповідних державних органів, зоонозів, а також ознак жорстокого поводження з тваринами та вживати відповідних заходів, у тому числі повідомляти відповідні органи влади.

27. Правильно і відповідально призначати пацієнтам ліки та видавати їх відповідно до Законодавства та останніх настанов.

30. Належним чином виконувати асептичні процедури.

31. Безпечно проводити тварині седацію, загальну та регіональну анестезію; застосовувати хімічні методи витримки.

32. Оцінювати стан больової реакції тварини, управляти болем та запобігати завчасно тварині болю.

33. Визначати доречність евтаназії, виконувати її з повагою до тварини та її власників, використовуючи відповідний метод, безпечного для присутніх під час проведення цієї процедури; надавати консультації з етичних та юридичних аспектів щодо утилізації трупа.

Бази практики – для проведення навчальної практики підбираються господарства, у яких є усі види тварин та птиці:

- НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;
- НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»;
- Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ;
- Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка;
- Київський іподром;
- Київський зоопарк;
- Ветеринарні клініки м. Києва;
- ТОВ «ЗООПАРК XII МІСЯЦІВ».

Організація проведення практики

Студенти виконують роботу відповідно до плану ветеринарної служби господарства. Кафедра забезпечує виконання проведення як досліджень тварин так і оперативних втручань необхідними інструментами і засобами фіксації. Перев'язочний матеріал і медикаменти для лікування тварин використовують із арсеналу кафедри та ветеринарної аптеки господарства.

План навчальної практики та умови її проведення, погоджуються з головним лікарем господарства на початку навчального року, затверджується завідувачем кафедри та керівником господарства та доводять до відома головного ветеринарного лікаря господарства або клініки.

Зміст практики

Навчальна практика прив'язується до виробничої діяльності ветеринарної служби і найбільш доцільно її проводити у травні в кінці 4 курсу (8 семестр) навчальної дисципліни «Загальна та спеціальна хірургія», частково на виробництві, у науково-навчальних господарствах, а частково на базі кафедри хірургії і патофізіології ім. акад. І.О. Поваженка, Зоопарку, Київського іподрому, ветеринарних клінік дрібних тварин м. Києва та у тваринницьких комплексах.

Назва теми	Кількість годин		
	Всього	із них	
		Аудиторні (візні)	самостійна робота
Тема 1. Травматизм тварин. Закриті та відкриті пошкодження тканин.	5	5	-
Тема 2. Післякастраційні ускладнення у самців та самок, способи їх усунення. Герніотомія.	5	5	-
Тема 3. Хірургічна інфекція (гнійна, гнилісна, анаеробна, специфічна).	5	5	-
Тема 4. Деформація копитець. Захворювання в ділянці пальців. Хвороби суглобів.	5	5	-
Тема 5. Захворювання органу зору у тварин. Методи діагностики та лікування.	5	5	-
Всього	25	25	-

Індивідуальні завдання

Тема 1. Травматизм тварин. Закриті та відкриті пошкодження тканин.

Мета заняття. Виявити травмованих тварин, представити класифікацію травматизму на фермі. Навчити студентів наданню необхідної допомоги травмованим тварин.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, бритва, вата, бинти, малий хірургічний набір, шовк, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, йод, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми і встановити серед них поширення травматизму. Результати клінічного огляду занести у таблицю «Класифікація травматизму тварин».

Завдання 2. Виконати хірургічну обробку рани.

Маніпуляції:

- Простерилізувати інструменти, організувати робоче місце для виконання операції.
- Зафіксувати і почистити тварину, підготувати операційне поле.
- Виконати знеболення (за необхідності провести премедикацію).
- Провести механічне очищення, ревізію та хірургічну обробку рани. Підготувати валики, дренаж, зашити рану.
- Дати характеристику рани, призначити медикаментозне лікування.

Завдання 3. Надати допомогу корові при переломі рогового відростку.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Знеболити ріг, виконати механічну очистку пошкоджених тканин
- Накласти пов'язку з лікувальними препаратами на культю рогу.
- Почистити та простерилізувати інструменти.

Завдання 4. Надати допомогу теличці при забої.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Провести дослідження загального стану тварини і ступеня пошкодження тканин.
- Поставити діагноз та призначити лікування.
- Виконати короткий новокаїновий блок або циркулярну новокаїнову блокаду.
- Накласти тиснучу пов'язку.

Завдання 5. Надати тварині допомогу при гематомі або лімфоекстравазаті.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Провести клінічне дослідження та поставити діагноз.
- Підготувати операційне поле, знеболити місце для пункції та виконати пункцію.
- Дати характеристику вмісту пунктату, уточнити діагноз та призначити лікування.
- Виконати призначене лікування.
- Помити, простерилізувати інструменти.

Питання для контролю:

1. Що називають травматизмом?
2. Класифікація травматизму.
3. Визначення рани. Класифікація ран.
4. Види загоєння ран. Хірургічна обробка рани.
5. Ранові шви.
6. Закриті пошкодження тканин.
7. Диференційна діагностика гематоми від лімфоекстравазату.
8. Знеболення рогового відростку.
9. Новокаїнові блокади.
10. Шви з валиками, показання.

Тема 2. Післякастраційні ускладнення у самців та самок, способи їх усунення.

Герніотомія.

Мета заняття. Оволодіти діагностикою післякастраційних ускладнень у тварин і наданням необхідної допомоги. Відпрацювати техніку основних способів герніотомії.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Зупинити кровотечу із судин мошонки.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, обробити поверхню навколо рани.
- Розкрити мошонку, торзувати судини мошонки, які кровоточать гемостатичним пінцетом, за потреби провести тампонаду рани.

Завдання 2. Зупинити кровотечу з культі сім'яного канатика.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, обробити поверхню навколо рани.
- Пальцями або корцангом підтягнути культю на рівень кастраційної рани і накласти прошивну лігатуру.
- У коней культю зажимають гемостатичним пінцетом на 24 години.

Завдання 3. Надати допомогу самці при ускладненні (інфікуванні) післякастраційної рани.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину у потрібному положенні і підготувати операційне поле.
- Зробити короткий антибіотико-новокаїновий блок.
- З нижнього кута рани зняти 1-2 стібки шва, видалити екссудат.

- При необхідності поставити дренаж, накласти пов'язку.

Завдання 4. Надати допомогу тварині (свинці) при післякастраційному перитоніті.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, підготувати операційне поле.
- Виконати надплевральну новокаїнову блокаду по В.В.Мосіну.
- Виконати внутрішньом'язеву інекцію антибіотика.
- Тварину помістити в індивідуальний станок.

Завдання 5. Виконати перацію при пупочній грижі у тварини.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину на операційному столі в спинному положенні.
- Провести диференційну діагностику грижі від гематоми, абсцесу, новоутворення.
- Підготувати операційне поле, провести інфільтраційну анестезію по лінії розрізу.
- Зробити розріз шкіри над грижовим кільцем, відпрепарувати її від серозно-фасциального грижового мішка і від черевної стінки навколо кільця на 1-2см.
- Вправити грижовий мішок з вмістимим в черевну порожнину і накласти шви на грижове кільце.
- Накласти шви на шкіру.
- Тварину помістити в індивідуальний станок (якщо продуктивна) або накласти пов'язку (якщо дрібна домашня).

Питання для контролю:

1. Назвіть основні причини післякастраційних ускладнень.
2. Класифікація кровотеч.
3. Способи зупинки кровотеч.
4. Класифікація гриж, складові частини грижі.
5. Від яких захворювань потрібно диференціювати грижі?

Тема 3. Хірургічна інфекція (гнійна, гнилісна, анаеробна, специфічна).

Мета заняття. Виявити тварин з наявністю вогнищ хірургічної інфекції; основи диференціації, постановки діагнозу та лікування хворих тварин.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми, виявити хворих тварин з наявними вогнищами хірургічної інфекції, зареєструвати їх у журналі амбулаторного прийому і надати їм необхідну лікувальну допомогу.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Дати клінічну характеристику вогнища інфекції, диференціювати від інших патологій, визначити загальний стан тварини та встановити діагноз.
- Підготувати операційне поле, знеболити та зробити пункцію вогнища запалення, дати характеристику ексудату.
- Розітнути вогнище інфікування, видалити ексудат, поставити дренаж.
- Помити та простерилізувати інструменти та прибрати робоче місце.

Завдання 2. Надати допомогу тварині при флегмоні.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини та місцевого вогнища запалення; підготувати операційне поле.
- Виконати циркулярну новокаїнову блокаду і пункцію, дати характеристику ексудату.

- Розітнути вогнище абседування.
- Вставити дренаж, накласти всмоктуючу пов'язку.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при наявності свіжого вогнища запалення.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику вогнища запалення, підготувати операційне поле.
- Встановити діагноз та прогноз.
- Виконати короткий новокаїновий блок, накласти спирт-новокаїновий компрес.
- Помити і простерилізувати інструменти, прибрати робоче місце. Спостерігати за твариною протягом 2-3 днів.

Завдання 4. Виконати диференційну діагностику клінічних проявів гнійної інфекції.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Визначити загальний стан тварини і дати характеристику вогнища запалення.
- Дати визначення абсцеса і флегмони та описати їх клінічний прояв (ознаки); підготувати операційне поле.
- Виконати короткий новокаїновий блок, накласти спирт-іхтіоловий компрес.
- Узагальнити дані дослідження, призначити та виконати лікування.
- Помити та простерилізувати інструменти.

Завдання 5. Клінічні прийоми і лабораторна діагностика актиномікозу; диференційна діагностика специфічної хірургічної інфекції; надання лікувальної допомоги хворим тваринам.

Маніпуляції:

- Підготувати операційне поле.
- Визначити загальний стан тварини і місцевий прояв хвороби, дати характеристику патологічного вогнища.
- Узагальнити клінічні дані, провести диференційну діагностику і поставити клінічний діагноз.
- Знеболити місце для пункції, виконати пункцію, дати характеристику ексудату, зробити мазки, пофарбувати та вивчити їх під мікроскопом.
- Узагальнити дані клінічного дослідження і поставити діагноз, призначити лікування.
- Помити і простерилізувати інструмент.

Питання для контролю:

1. Збудники гнійної інфекції.
2. Збудники анаеробної та гнилісної інфекції.
3. Клінічні прояви гнійної інфекції.
4. Основи терапії при хірургічній інфекції.
5. Хвороби змертвіння (некроз, гангрена).
6. Арозійна кровотеча.
7. Диференційна діагностика клінічних проявів хірургічної інфекції.

Тема 4. Деформація копитець. Захворювання в ділянці пальців. Хвороби суглобів.

Мета заняття. Навчити студентів прийомам хірургічної диспансеризації тварин; відпрацювати техніку розчистки деформованих копитець і надання лікувальної допомоги хворим тваринам; вивчити вплив деформованих копитець на молочну продуктивність корів; навчити студентів прийомам діагностики та лікування захворювань суглобів.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини

кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички, інструменти для розчистки копитець.

Завдання 1. Розчистити деформовані копитця у корів.

Маніпуляції:

- Провести диспансеризацію молочного стада ферми, виявити тварин з деформованими копитцями і хворобами в ділянці пальця, суглобів та зареєструвати їх.
- З'ясувати вплив захворювань на продуктивність
- Зафіксувати корову і провести додаткове клінічне дослідження копитець з метою виявлення супутніх захворювань
- Провести розчистку копитець.
- При необхідності (рана, виразка) надати лікувальну допомогу.

Завдання 2. Надати допомогу корові при флегмоні вінчика.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, провести механічну очистку і обмивання пальців.
- Підготувати операційне поле і виконати новокаїнову циркулярну блокаду.
- Розітнути флегмонозне вогнище, евакуювати ексудат, видалити некротизовані тканини.
- Провести припудрювання рани, вставити дренаж, накласти пов'язку.
- Помістити тварину в чистий станок.
- Помити інструмент, прибрати робоче місце.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при проникаючій рані суглобу.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Виконати хірургічну обробку рани.
- Промити порожнину суглобу антисептичним розчином.
- Провести внутрішню суглобову блокаду.
- Накласти пов'язку.
- Тварину помістити в чистий станок.

Завдання 4. Надати лікувальну допомогу тварині при гнійних процесах у суглобі.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Підготувати операційне поле.
- Виконати циркулярний новокаїновий блок, накласти спирт-іхтіоловий компрес.
- Провести необхідне лікування (операційне втручання, евакуація гнійного ексудату, промивання порожнини суглобу, введення розчину новокаїну у суглобову порожнину).
- Накласти пов'язку.
- Помити та простерилізувати інструменти.

Питання для контролю:

1. Будова пальця тварин.
2. Причини утворення деформованих копит і копитець.
3. Класифікація деформованих копитець.
4. Правила розчистки копит і копитець.
5. Хвороби, що сприяють виникненню деформації копитець.
6. Найпоширеніші хвороби в ділянці пальця у тварин.
7. Класифікація захворювань суглобів у тварин.

Тема 5. Захворювання органу зору у тварин. Методи діагностики та лікування.

Мета заняття. Виявити захворювання очей в тварин у господарстві, навчити студентів диференційній діагностики хірургічних захворювань у ділянці ока, проводити дослідження хворих тварин та надавати лікувальну допомогу хворим тваринам.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, очні краплі, очна мазь, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми, виявити хворих тварин з наявними захворюваннями органу зору, зареєструвати їх у журналі амбулаторного прийому і надати їм необхідну лікувальну допомогу. Класифікувати захворювання органу зору серед тварин господарства.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Дослідити орган зору у тварин.

Завдання 2. Надати допомогу тварині при рані в ділянці ока.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику рані, призначити лікування; підготувати операційне поле.
- Виконати новокаїнову блокаду навколо рани.
- Виконати призначене лікування.
- Прибрати робоче місце.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при керато-кон'юнктивіті

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику захворювання, провести диференційну діагностику.
- Виконати парабульбарну новокаїнову блокаду.
- Закласти в кон'юнктивальний мішок очну мазь.

Завдання 4. Надати допомогу тварині при виразці рогівки.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Визначити загальний стан тварини і дати характеристику патології.
- Виконати ретробульбарну новокаїнову блокаду.
- Закласти в кон'юнктивальний мішок очну мазь.

Питання для контролю:

1. Захисні пристосування ока.
2. Будова очного яблука.
3. Клінічні прояви блефариту.
4. Основи терапії при помутнінні рогівки.
5. Етіологія, патогенез та симптоми керато-кон'юнктивітів.
6. Особливості загоєння ран у ділянці голови.
7. Різниця між передньою та задньою синехіями.
8. Методики виконання блокад (парабульбарної та ретробульбарної), показання.

Орієнтовний тематичний план екскурсій (виїзних занять)

Назва теми	База проведення занять	К-сть годин
Тема 1. Травматизм тварин. Закриті та відкриті пошкодження тканин. Мета заняття. Виявити травмованих тварин, класифікацію травматизму	НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»;	5
представити на фермі.		

<p>Навчити студентів наданню необхідної допомоги травмованим тварин.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, бритва, вата, бинти, малий хірургічний набір, шовк, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, йод, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ; Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка; Київський іподром; Київський зоопарк; Ветеринарні клініки м. Києва; ТОВ «ЗООПАРК XII МІСЯЦІВ».</p>	
<p>Тема 2. Післякастраційні ускладнення у самців та самок, способи їх усунення. Герніотомія.</p> <p>Мета заняття. Оволодіти діагностикою післякастраційних ускладнень у тварин і наданням необхідної допомоги. Відпрацювати техніку основних способів герніотомії.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.</p>	<p>НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»; Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ; Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка.</p>	5
<p>Тема 3. Хірургічна інфекція (гнійна, гнилісна, анаеробна, специфічна).</p> <p>Мета заняття. Виявити тварин з наявністю вогнищ хірургічної інфекції; основи диференціації, постановки діагнозу та лікування хворих тварин.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.</p>	<p>НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»; Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ; Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка; Київський іподром; Київський зоопарк; Ветеринарні клініки м. Києва; ТОВ «ЗООПАРК XII МІСЯЦІВ».</p>	5
<p>Тема 4. Деформація копитець. Захворювання в ділянці пальців. Хвороби суглобів.</p> <p>Мета заняття. Навчити студентів прийомам хірургічної диспансеризації тварин; відпрацювати техніку розчистки деформованих копитець і надання лікувальної допомоги хворим тваринам; вивчити вплив деформованих копитець на</p>	<p>Київський іподром; НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»; Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка.</p>	5

<p>на молочну продуктивність корів; навчити студентів прийомам діагностики та лікування захворювань суглобів.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички, інструменти для розчистки копитаць.</p>		
<p>Тема 5. Захворювання органу зору у тварин. Методи діагностики та лікування.</p> <p>Мета заняття. Виявити захворювання очей в тварин у господарстві, навчити студентів диференційній діагностики хірургічних захворювань у ділянці ока, проводити дослідження хворих тварин та надавати лікувальну допомогу хворим тваринам.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, очні краплі, очна мазь, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.</p>	<p>НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»; Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ; Кафедра ветеринарної хірургії ім. акад. І.О. Поваженка; Київський іподром; Київський зоопарк; Ветеринарні клініки м. Києва; ТОВ «ЗООПАРК XII МІСЯЦІВ».</p>	5

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Кафедра забезпечує виконання проведення як досліджень тварин так і оперативних втручань необхідними інструментами і засобами фіксації. Перев'язочний матеріал і медикаменти для лікування тварин використовують із арсеналу кафедри та ветеринарної аптеки господарства, а саме: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, очні краплі, очна мазь, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Вимоги до написання звіту

Форма звіту – робочий зошит.

В робочому зошиті студенти повинні записати наступну інформацію:

- характеристика бази навчальної практики;
- детально описувати всю хірургічну роботу, що виконувалась під час практики;

- з використанням літературних джерел занотувати основні етіологічні фактори, що викликають хірургічні хвороби тварин, які надходили на лікування;
- детально описувати всі види хірургічної роботи, що проводилась. Особливості і ефективність лікування даних тварин;
- рекомендації з профілактики найбільш поширених хірургічних захворювань тварин;
- у робочому зошиті, в останній день практики, студентам необхідно зробити критичні зауваження і побажання для покращення роботи з діагностики, профілактики і терапії хірургічних хвороб тварин в умовах проходження практики.

Робочий зошит включає завдання лабораторних та практичних занять, передбачених навчальною програмою, затвердженою навчально-методичним центром.

Форми та методи контролю

- усне опитування (контрольні питання);
- захист матеріалів навчальної практики (залік).

Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. До якого з видів травматизму відносять пошкодження кінцівок чи інші травми тварин, отримані на пасовищах та в загонах?
2. При якому виді запалення місцеві клінічні ознаки виражені помірно, а загальний стан тварини залишається задовільним?
3. Який вид запалення спостерігається за іонізуючих радіаційних ураженнях?
4. Як називають запалення, що розвивається на слизових оболонках, коли в ексудаті з'являються домішки слизу?
5. Що є основною формою продуктивного запалення.
6. Який вид запалення характеризується великим вмістом фібрину і розвивається переважно у слизових, синовіальних та слизових оболонках.
7. Який вид запалення характеризується вмістом у ексудаті великої кількості еритроцитів, що зумовлено різким підвищенням проникності стінок судин мікроциркулярного русла.
8. У яких видів тварин реактивність організму на травму характеризується виведенням з ділянки запалення подразника шляхом серозної, рідше серозно-фібринозної, а при інфекційному запаленні – серозно-гнійної ексудації.
9. Як називається крововилив у суглобову порожнину?
10. Як називаються порушення в організмі, що виникають при дії механічних, фізичних, хімічних та інших чинників?
11. Як називається сукупність травм, виникнення, частота і характер яких залежить від певних умов?
12. Реакція організму тварини на травму?
13. Скільки фаз виділяють у розвитку та перебігу запалення?
14. Які види запалення розрізняють залежно від інтенсивності запальної реакції?
15. Як називають вихід крові за межі пошкодженої судини назовні, в анатомічну або новоутворену порожнину?
16. Як називають кровотечу в новоутворену порожнину під тиском або в анатомічну?
17. Які розрізняють кровотечі по типу пошкоджених судин?
18. Як називається кровотеча, що виникла безпосередньо після травми судини?
19. Як називається кровотеча, що виникає внаслідок гнійного розпаду судинної стінки?
20. Як називається механічне пошкодження тканин тіла тварини з порушенням цілісності зовнішніх покривів?
21. Назвіть основні симптоми ран?
22. Види загоєння ран.

23. Як називається тканина, що заповнює рановий дефект?
24. В чому полягає принципова відмінність закритих пошкоджень від ран?
25. До фізичних методів лікування запальних процесів відносять наступні
26. Що застосовують при лікуванні гнійних ран, з метою очищення ранової поверхні.
27. Яка терапія протипоказана при гостро-гнійних запальних процесах з виділенням великої кількості гнійного ексудату
28. Скільки існує стадій або ступенів шоку.
29. За лікування якого виду шоку разом з інфузійною терапією одночасно вводять антигістамінні препарати.
30. Як називається гематома, коли навколо гематоми розростається сполучна тканина.
31. На що перетворюється інфікована гематома?
32. Самий надійний спосіб зупинки кровотечі.
33. У який проміжок часу після травмування судин виникає припухлість за лімфо екстравазатів.
34. Чи застосовують холод при лікуванні лімфо екстравазатів.
35. Чи використовують дренаж при лікуванні лімфо екстравазатів.
36. Які шви накладають на органи при паренхіматозній кровотечі
37. Як загоюються операційні рани
38. Чи можна накладати шов на гранулюючу рану.
39. Який спосіб хірургічної обробки застосовують при лікуванні ран з широкою зоною пошкодження.
40. З якою метою роблять повне висікання рани.
41. Як називають маніпуляцію, що полягає у видаленні шерсті, обмиванні і дезінфекції шкіри навколо рани та очищення ранової поверхні від механічних забруднень.
42. Що найчастіше застосовують при лікуванні поранених тварин у першу фазу ранового процесу.
43. Гнійно-ферментативний тип очищення ран спостерігається у тварин якого виду?
44. Що є причинами вторинних пізніх кровотеч.
45. Як називають процес, за якого за рахунок мікрофібробластів виникає спонтанне скорочення ранових поверхонь (на всю глибину) або просвіту трубчастих органів після пошкодження.
46. Класифікація ран за ступенем інфікування.
47. Як загоюються поверхневі рани шкіри або слизових оболонок.
48. Як називається глибоке порушення функцій центральної нервової системи, що характеризується спочатку різким збудженням її, а в подальшому – її виснаженням ?

Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=584>);
- підручники, навчальні посібники, практикуми:
  - Загальна і спеціальна хірургія. Частина I. /навчальний посібник/ Солонін П.К., Куліда М.А., Климчук В.В. Київ, Компринт, 2025, 320 с.
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти:
  - Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Солонін П.К. «Інноваційна хірургія тварин», методичні вказівки, К.: КОМПРИНТ, 2020, 34 с.
- програма навчальної та виробничої практики навчальної дисципліни.

Рекомендовані джерела інформації

- 1 Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Ткаченко С.М. Ортопедія собак і котів. Частина I. Ортопедична хірургічна патологія (навчальний посібник). - Київ. - 2017. - С.137.
- 2 Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Ткаченко В.В., Солонін П.К., Дорошук В.О. Ортопедія собак і котів. Частина II. Ортопедична хірургічна патологія черепа та хребта (навчальний посібник). - Київ. - 2018. - С.108.
- 3 Сухонос В.П., Солонін П.К., Куліда М.А., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В. Оперативна хірургія – частина I (навчальний посібник). Київ 2019., С. 461.
- 4 Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Ткаченко В.В., Солонін П.К., Дорошук В.О. Хірургічна патологія скелета кінцівок. Частина III. Ортопедична хірургічна патологія черепа та хребта (навчальний посібник). - Київ. - 2019. - С. 290.
- 5 Оперативна хірургія з основами топографічної анатомії, анестезіологія (частина I) / Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Солонін П.К., Дорошук В.О., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В.: підручник, Київ: НУБіП України, 2021., 459 с. Протокол №12 від 23 червня 2021 року.
- 6 Оперативна хірургія з основами топографічної анатомії, анестезіологія (частина II)/ Сухонос В.П., Малюк М.О., Куліда М.А., Солонін П.К., Ткаченко С.М., Ткаченко В.В., Климчук В.В., Тарнавський Д.В., Шупик О.В.: підручник, Київ: НУБіП України, 2022, 370 с.
- 7 Ветеринарна Онкологія / Мазуркевич А.Й., Малюк М.О., Куліда М.А., Кладницька Л.В., Величко С.В.: посібник, Київ: НУБіП України, 2023, 200с.
- 8 Kulida, M., Nicpoń, J., Solonin, P., & Oliynyk, V. (2025). Clinical and morphological indicators of halitosis in cats. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 16(1), 104-122. <https://doi.org/10.31548/veterinary1.2025.104>
- 9 Gorkava, I., Kulida, M., Horbachov, A., Postoi, V., & Postoi, R. (2024). Treatment of dog's osteoarthritis using autologous platelet-rich plasma. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 15(4), 95-111. <https://doi.org/10.31548/veterinary4.2024.95>

- 10 Maliuk, M., Tul, O., Kulida, M., & Kovalenko, D. (2024). Prevalence and diagnostic methods of surgical pathology in the digestive system of animals. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 15(1), 104-121. <https://doi.org/10.31548/veterinary1.2024.104>
- 11 Stadnik N.V., Bokotko R.R., Savchuk T.L., Kulida M.A., Mazurkevich A.Y. (2021). Creatinphosphokinase activity in rabbit serum during regeneration of experimentally damaged muscle tissue and after her stimulation by the transplanted msc. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 12(4) 68-78.
- 12 Solonin P.C., Kulida M.A. (2021). Infusion therapy in the perioperative period in dogs and cats. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 12(1)60-68. <https://doi.org/10.31548/ujvs2021.01.007>
- 13 Kulida, M.A., Tkachenko, S.M. (2021). Periodontal diseases in dogs (etiology, clinical signs, diagnosis). *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 12(1)23-31. <https://doi.org/10.31548/ujvs2021.01.003>
- 14 Kulida, M.A., Tkachenko, S.M. (2020). Complications of the otitis in small domestic animals and methods of treatment, «*Ukrainian journal of veterinary sciences*», 11(1):81-88.
- 15 Aithal, H. P., Pal, A., Kinjavdekar, P., & Pawde, A. M. (2023). *Textbook of Veterinary Orthopaedic Surgery*. Springer.
- 16 Venugopalan, A. (2020). *Essentials of Veterinary Surgery* (8-е вид.). CBS Publishers & Distributors.
- 17 Risselada, M. (2020). *Atlas of Surgical Approaches to Soft Tissue and Oncologic Diseases in the Dog and Cat*. Wiley-Blackwell.
- 18 Johnson, K. A. (2020). *Piermattei's Atlas of Surgical Approaches to the Bones and Joints of the Dog and Cat* (5-е вид.). Elsevier.
- 19 DeCamp, C. E., Brinker, W. O., Piermattei, D. L., & Flo, G. L. (2020). *Brinker, Piermattei and Flo's Handbook of Small Animal Orthopedics and Fracture Repair* (5-е вид.). Elsevier.

Правила техніки безпеки та охорони праці під час проходження навчальної практики

1. Всі практичні завдання виконувати в спецодязі.
2. Працювати тільки на закріплених робочих місцях.
3. Мотузок, повали повинні бути справжніми і міцними.
4. Працюючи з тваринами слід дотримуватись таких правил:
  - роботу виконувати спокійно і сміливо;
  - неможна підходити до тварини непомітно, це може злякати її і викликати захисну реакцію;
  - перед тим як підійти до тварини її потрібно окликнути, погладити;
  - проводити маніпуляцію на тваринах тільки після їх надійної фіксації;
  - до собаки можна підходити тільки тоді, коли вона на короткому повідку і біля неї знаходиться власник.
5. Підключати прилади до електромережі та користуватися ними можна тільки з дозволу або в присутності викладача.
6. Під час виявлення несправностей в роботі приладів, обладнання необхідно відразу вимкнути і сповістити викладача.
7. Лікарські речовини використовувати відповідно до інструкції.
8. Під час роботи з ріжучими і колючими предметами потрібно бути обережними, щоб не травмувати себе і оточуючих.
9. Асистуючи, інструменти хірургу подавати обережно і тупими кінцями.
10. На робочому місці дотримуватися чистоти, не приймати їжу, не розсипати лікарські речовини, забороняється пробувати їх на смак і запах.